

POSITION PAPER

WATER: BINNEN 5 JAAR EEN ERNSTIGE BELEMMERING VOOR DE (BRABANTSE) ECONOMIE?!

**NA NETCONGESTIE EN STIKSTOF STAAT WATER OP DE
NOMINATIE OM HET NIEUWE HOOFDPIJNDOSSIER TE WORDEN**

Na netcongestie en stikstof staat water op de nominatie om het nieuwe hoofdpijndossier te worden

Water: binnen 5 jaar een ernstige belemmering voor de (Brabantse) economie?!

Executive Summary

- ▶ Water is een cruciale grondstof om economische activiteit mogelijk te houden en het toekomstige verdienvermogen van Noord-Brabant en daarmee van Nederland te garanderen.
- ▶ Water verandert in rap tempo van een vanzelfsprekendheid in een schaars goed. Waterbedrijven zien zich op korte termijn genoodzaakt om nieuwe bedrijfsaansluitingen te weigeren, en mogelijk ook levering op bestaande aansluitingen te gaan verminderen.
- ▶ Een eenvoudige manier om ervoor te zorgen dat er in de toekomst genoeg schoon water is, is door een stimulerende omgeving te creëren, ondernemerschap en innovatie te bevorderen, en voorwaarden te stellen voor hergebruik van water.
- ▶ Het Nationaal Plan Aanpak Drinkwaterbesparing¹ is een eerste stap richting regelgeving en biedt ondersteuning aan bedrijven, maar mist stimulerende maatregelen om innovaties sneller op de markt te brengen.
- ▶ Water is een businesskans voor Brabantse bedrijven, in Nederland en erbuiten.

¹ [Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing, april 2024](#)

Inleiding

Water is naast energie en materialen de enige grondstof die relevant is voor elke vorm van economische activiteit. Het is dan ook niet vreemd dat na netcongestie en circulaire economie (zeker rond zeldzame aard-metalen), ook waterproblematiek steeds meer aandacht krijgt van politiek, waterschappen en bedrijfsleven. Zowel de beschikbaarheid van water als de kwaliteit ervan staan onder acute druk. Het Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing onderschrijft dit, maar gaat voorbij aan het belang van innovatie om vernieuwende technieken voor waterbesparing mogelijk te maken en deze in de nabije toekomst naar de markt te brengen.

De Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM) maakt zich sterk voor een duurzame en toekomstbestendige economie door te ontwikkelen, te investeren en te internationaliseren binnen maatschappelijke uitdagingen als Duurzame Voedselsystemen, Klimaatneutrale Energie-oplossingen, Gezonde Toekomst en Kansrijke Sleuteltechnologieën.

Aangezien water voor al deze onderwerpen een randvoorwaardelijke rol speelt, deed BOM in de eerste helft van 2024 een verkenning onder tientallen bedrijven (o.a. leden van het Water Platform Brabant), overheden, kennisinstellingen en ketenpartijen (o.a. waterschappen en waterbedrijven) naar de uitdagingen en mogelijk innovatieve oplossingen om water circulair in te zetten.

Uitdagingen

Uit deze verkenning komen drie uitdagingen naar voren:

- **Leveringszekerheid:** de drinkwaterreserves raken op. In West-Brabant is dit al realiteit en in Noord-Brabant gaat dit binnen enkele jaren al spelen. Waar de beschikbaarheid van water voor burgers wettelijk is vastgelegd, zijn bedrijven de eerste in de keten die het risico² lopen geen aansluiting te krijgen. Dit biedt een risico voor onze (internationale) concurrentiepositie.

- **Waterkwaliteit:** wat de beschikbaarheid van water verder compliceert is de waterkwaliteit. Onze oppervlaktewateren voldoen bij lange na niet aan de Europese doelstellingen van de Kader Richtlijn Water. Hier zijn met name PFAS, medicijnresten en nutriënten debet aan. Ook dit kan op termijn zijn weerslag hebben op de leveringszekerheid van water aan bedrijven. Een samenwerking met aangrenzende provincies als Limburg en Gelderland op ontwikkelen, investeren of subsidies is hierbij onmisbaar, net als afstemming over de grenzen.
- **Innovatie wordt belemmerd:** Brabant kent een innovatieve watersector. Echter is het in de praktijk lastig voor deze bedrijven om circulaire innovaties naar de markt te brengen. Dit komt onder meer door de lage kostprijs van water, het feit dat water door industriële gebruikers nog te veel als altijd aanwezige commodity wordt gezien en het gebrek aan sturende wet- en regelgeving. Deze elementen zorgen voor een lage marktvraag en sense of urgency.

Water is van onschatbare economische waarde en van levensbelang. We denken dat via circulair water de beschikbaarheid van kwalitatief water voor bedrijven in de toekomst veilig te stellen is. We signaleren echter een gat tussen beleid (wensen, doelen) en praktijk (uitvoering, verandering).

² Verdringingsreeks bij watertekort 2003

We zien drie grote thema's om aan te pakken:

1

Stimulerende omgeving en (nationaal) leiderschap

Innovatiebeleid

Hoewel watertechnologie geen onderdeel is van de Nationale Technologie Strategie, zijn waterbeheer en duurzaamheid wél thema's binnen andere beleidskaders en strategieën van de overheid. De aanpak van waterproblematiek is gericht op verkenning en regulering, maar gaat voorbij aan het ontwikkelen en naar de markt brengen van innovaties om waterbesparing daadwerkelijk mogelijk te maken.

Daar bovenop zorgt de lage prijs van water - de waterprijs voor de industrie in Nederland varieert afhankelijk van de regio en de waterleverancier tussen de €0,70 en €1,33 per kubieke meter (m³) water – ervoor dat een prijsprikkel ontbreekt om watergebruik te beperken en hergebruik en verduurzaming te stimuleren.

2

Brabants ondernemerschap & innovatie

Marktvraag stimuleren

Nederland staat internationaal bekend om haar watertechnologie en onze bedrijven zijn mondiaal leidend. In de toekomst zal (het gebrek aan) water in Noord-Brabant echter voor knelpunten zorgen, zoals momenteel netcongestie en stikstofregels ook blokkades opwerpen. In andere provincies is dit al de werkelijkheid.

Brabantse ondernemers o.a. hebben veel te bieden op het vlak van sensors voor monitoring, technieken voor drinkwaterlevering en/of afvalwaterafvoer, en grondstof- en/of energierugwinning van restwaterstromen. Veel van deze oplossingen hebben een directe relatie met elkaar, zo stelt Willem van Baak van Water Future B.V.:

“Als je met waterhergebruik aan de slag wil gaan, vereist dat ook een verbeterde terugwinning van grondstoffen. Als restwaterstromen geconcentreerder worden dan ben je nog verder van huis, omdat je deze steeds moeilijker kwijt kunt.”

Hij benadrukt dat de Nederlandse marktvraag nog niet op het niveau zit waar de MKB'ers op hopen en ziet ook een grotere vraag vanuit bijvoorbeeld China door striktere wet- en regelgeving op duurzaamheid.

Hoewel we dus graag zien dat de kennis en kunde van onze ondernemers meer wordt gebruikt voor nationale oplossingen, is de marktvraag in Nederland door het ontbreken van een sense of urgency zeer beperkt. Innovaties bereiken daardoor niet altijd de markt, wat leidt tot achterstand.

3

Randvoorwaarden

Wet- en regelgeving

Als het gaat om water is wet- en regelgeving tot op heden vooral gefocust op beperkende maatregelen als grondwatervergunningen en lozingsvergunningen. Drinkwatervergunningen zijn in het verleden zonder aflooptermijn afgegeven onder een first-come, first-serve principe. Hierdoor staan nieuwe bedrijven achteraan in de rij. Wij zien daarnaast nog ruimte voor een stimulerend handelingskader voor innovatie, zoals subsidies en experimenteerruimte voor zij die met waterbesparing en -hergebruik aan de slag willen.

De Europese Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) zal naar verwachting bedrijven stimuleren om waterbesparing en -kwaliteit hoger op de agenda te zetten. Het is raadzaam hier nu al op te anticiperen, zoals er in de vroege dagen van netcongestie ook met Smart Energy Hubs is geëxperimenteerd. Grote marktleiders kunnen daarbij hun gehele supply chain meenemen en inspireren om bewuster met water om te gaan.

Mismatch vraag en aanbod

Ook het ontbreken van de juiste infrastructuur belemmert innovatie. Zo is voor het hergebruik van restwaterstromen een mismatch in locatie de grootste uitdaging op korte termijn: hoe breng je op duurzame en betaalbare wijze water van A naar B? Hoewel het niet altijd rendabel is om restwater over grote afstanden te vervoeren, is het wel verstandig om te kijken naar bedrijventerreinen waarop grootgebruikers dicht bij elkaar zitten. Afhankelijk van de locatie kunnen lokale rioolwaterzuiveringen (RWZI's), buffers of wetlands oplossingen bieden.

Aanbevelingen

Creëer een stimulerende omgeving

Zorg voor duidelijkheid en prijsprikkels

Vrijwel alle in de verkenning geconsulteerde innovatieve ondernemers geven aan niet te weten waar ze heen moeten met hun innovatie. Het speelveld is versplinterd en het juiste loket is daardoor moeilijk te vinden. Zo hebben er in het verleden vele projectvoorstellen en uitvindingen geen voet aan de grond gekregen in de Brabantse markt, terwijl het speelveld nu duidelijk aan het veranderen is. Het garanderen van leveringszekerheid en waterkwaliteit wordt in de nabije toekomst een uitdaging.

Het bepalen van heldere criteria door de nationale overheid helpt bedrijven scherp te krijgen waar hun uitdagingen liggen, wat sturend kan zijn voor gebruik en hergebruik van proceswater. Onze aanbeveling is om water op te nemen in nationaal en regionaal innovatiebeleid en hiervoor middelen ter beschikking te stellen. In België kunnen mkb'ers bijvoorbeeld een gratis waterscan laten uitvoeren door expertbureaus om zo waterbesparende maatregelen te identificeren³. Om het bedrijfsleven te stimuleren en marktvraag te creëren kunnen de voorwaarden voor deze middelen gekoppeld worden aan de doelen van de Kader Richtlijn Water en de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD).

De lage kostprijs van water zorgt ervoor dat waterbesparing in veel gevallen niet loont. Deels wordt hier al op geanticipeerd met de Nationale Strategie Drinkwaterprijzen. Het belonen van het terugleveren of zuiveren van water zou ook kunnen bijdragen aan een noodzakelijke omslag in denken over de daadwerkelijke prijs (true price) van water.

Geef ruimte aan ondernemerschap & innovatie

Onderzoek de mogelijkheden voor een Noord-Brabantse innovatie hub rondom regionale uitdagingen

Wat we veelvuldig horen van meerdere organisaties in Brabant is dat ze een thuishaven zoeken voor samenwerking in het ecosysteem: een plek waar het bedrijfsleven (bedrijven met uitvindingen en gebruikers/afnemers) wordt gekoppeld aan kennisinstellingen en lokale overheden, waar fundamenteel onderzoek (onder meer op basis van AI) en innovatie gelinkt worden aan behoeften van het bedrijfsleven. Zo'n voorbeeld bestaat in de vorm van WaterCampus Leeuwarden, al hebben zij vanwege de geografische ligging te maken met andere uitdagingen dan Brabantse organisaties op de hoge zandgronden. Dit soort praktische toepassingen gerichte campussen met bedrijven die er ook werken, zijn al eerder succesvol gebleken in Brabant: zie bijvoorbeeld de Brainport Industries Campus in Eindhoven en het Pivot Park in Oss.

De provincie Noord-Brabant zou initiatiefnemer kunnen zijn voor eenzelfde innovatie hub en kan samenwerken met koepelorganisaties, drinkwaterbedrijven, industriële partners, ontwikkelingsmaatschappijen en kennisinstellingen. Hoe zo'n hub eruit moet zien, waar deze wordt ondergebracht en het precieze plan van aanpak rondom circulair water zal moeten voortvloeien uit gesprekken tussen deze samenwerkingspartners. Binnen deze samenwerking kan er worden gekeken naar de toepassing van bestaande technologieën, vraaggestuurde innovatie en de ontwikkeling van een business development programma.

³ [Komt mijn onderneming in aanmerking voor de waterscan? | VLAIO](#)

Werk aan een problem – solution fit

Naast het ontbreken van rendabele business cases lopen toeleverende bedrijven in de keten aan tegen het ontbreken van een zogenaamde problem-solution fit. Er zijn legio innovaties, maar het gebrek aan een sense of urgency bij bedrijven maakt deze innovaties lastig te vertalen naar een vermarktbare toepassing. Mogelijk kan de in het Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing genoemde verkenning bij bedrijven, hier een aanzet voor bieden. Het in beeld hebben welke – niet marktrijpe – innovaties op de plank liggen is hierbij behulpzaam.

Daarnaast biedt deze opzet ook ruimte voor vraaggestuurde innovatie. Maatschappelijke en industriële uitdagingen kunnen worden voorgedragen om open innovatie en samenwerking te stimuleren. Denk daarbij bijvoorbeeld aan circulaire oplossingen voor de verduurzaming van Brabantse bedrijventerreinen zoals bij het Grote Oogst⁴ project. Met behulp van BOM International Trade kan daarna nog gekeken worden op welke buitenlandse markten de producten kansrijk zijn en hoe die vervolgens te bewerken. De innovatie hub kan de plek zijn waar deze vraagstukken, partijen en innovaties samenkomen.

Ontwikkel een business development programma

De bevindingen uit dezelfde verkenning uit het Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing kunnen de aanleiding vormen voor business development programma om de marktvraag van innovatieve bedrijven te verscherpen en te komen tot realiseerbare business cases.

Lanceer een innovatiefonds water

Innovaties in watertechniek kennen een hoog risicoprofiel. De beschikbaarheid van voldoende venture capital kan een aanjagende werking hebben om startups in deze sector te laten schalen en hun innovaties succesvol naar de markt te brengen. Te meer omdat deze vroege fase financieringen ook vaak andere investeerders over de streep trekken. Een dergelijk fonds kan onder voorwaarden uitgevoerd worden door BOM.

Zorg voor de juiste randvoorwaarden

Maak gebruik van tijdelijke vergunningen

Kijk collectief naar een kwalitatief wateraanbod. Zo wordt er in België bijvoorbeeld gemikt op een toekomstig robuust watersysteem in 2050 waar de watervraag van bedrijven is afgestemd op de collectieve beschikbaarheid⁵. Zorg voor duidelijke afspraken, maar handhaaf ook door bijvoorbeeld de introductie van tijdelijke aan voorwaarden gebonden vergunningen voor waterlevering en lozing van effluent. Zet deze vergunningen on hold wanneer wet- en regelgeving rond gebruik en lozing niet wordt gevolgd. Dit is bij uitstek geen provinciale, maar een landelijke aangelegenheid. Ook dit draagt bij aan de sense of urgency voor bedrijfsleven om innovatie te implementeren.

Optimaliseer locatie-gedreven beleid

Er zijn steeds meer voorbeelden van zogenaamde **waterrotondes**⁶. Neem bijvoorbeeld de projecten in Eerbeek en in Helmond, waarbij meerdere organisaties samenwerken om zo minder grond- of leidingwater te hoeven gebruiken. Aangezien Brabant meer dan 600 bedrijventerreinen kent, waar ook in steeds grotere mate wordt samengewerkt qua uitwisseling van restenergie en –warmte, zien we hier kansen voor het hergebruik van elkaars proceswater. De provincie kan hier een voortrekkersrol vervullen. Eventueel passend binnen de Grote Oogst-ambitie.

⁴ Aanpak Grote Oogst (bedijventerreinen)

⁵ Een doordacht kompas (België)

⁶ Waterrotonde BZOB

Realisatie

Het stimuleren van innovatie in de watertechniek is een gedeelde verantwoordelijkheid van overheden, kennisinstellingen, belangenorganisaties en marktpartijen. Als BOM nemen we hierin graag onze verantwoordelijkheid. Als uitvoeringsorganisatie van de provincie Noord-Brabant en het ministerie van Economische Zaken hebben we ruime ervaring in het bouwen van innovatieve ecosystemen, venture development, investeren en internationaliseren. Als programma-manager, fondsbeheerder en ontwikkelaar hebben we een bewezen trackrecord in het succesvol bijdragen aan regionale ontwikkeling met een landelijk perspectief.

Vrijwel alle innovatieve bedrijven in Brabant krijgen te maken met watertekorten. Omdat water een voorwaarde is om te opereren, is dit een bedreiging voor de bedrijfsvoering. Daarnaast kent Brabant een stuwmeer aan innovatieve waterbedrijvigheid. Momenteel blijft deze innovatiekans onbenut. De aanbevelingen in deze publicatie geven voldoende aanleiding voor een (regionale) aanpak van circulair water.

Goirlese Weg 15
5026 PB Tilburg
088 831 11 20
www.bom.nl
info@bom.nl

Meer weten?

De aanbevelingen in deze publicatie geven voldoende aanleiding voor een (regionale) aanpak van circulair water.

BOM gaat zich hier sterk voor maken.
Wil je hier als belanghebbende een bijdrage aan leveren, neem dan contact op met Bert van Gestel, Programmanager Ecosysteemontwikkeling via bvangestel@bom.nl of 06 41 10 75 51.